

Az egyházi viszonyok

A XIX. század második felében Csömörön a római katolikus közösség volt a legnépesebb. Az 1773-ban a Szentháromság tiszteletére felszentelt templomnak két harangja volt 1780-ból és 1851-ből. Ezt a két harangot az I. világháború idején leszerelték és elvitték, hogy hadi célokra használják fel az ércét.

A csömöri búcsút évente Szentháromság vasárnapján (a pünkösöd utáni első vasárnap) tartják májusban. A korszak katolikus plébánosai:

Ellenbacher István 1829-1852

Kálny János 1852-1855

Spechtenhauser Ferenc 1855-1859

Majerszky Ferenc 1859-1884

Kratochvill József 1884-1926

tiszteletbeli szentszéki tanácsos, címzetes esperes

Csömör plébániájának egyházi nyelve a XIX. század elejétől kezdve magyar, német és szlovák volt. Tompa Antal csömöri birtokos indítványát, hogy kizárólag magyar nyelvű legyen az istentisztelet 1903. ápr. 25-én tárgyalta a képviselőtestület, de határozatot nem hozott. Végül 1917. aug. 20-tól kizárólag magyar nyelvű a mise Csömörön.

A helyi katolikuság egyik nagy eseménye volt 1905. jún. 2-a, amikor Jung János püspök egyszerre 648 gyermeket bérmált, akik nyilván a környékből is jöttek. Csömör határára a püspök elé ezen a napon díszbandérium vonul ki.

Wieland Mihály csömöri káplán 1915-ben taksonyi adminisztrátor lett, helyében Szelepcsényi András érkezett Alsónémediről.

A szentmihályi római katolikus templom nagyrészt adományokból épült fel 1902-ben, ahogy az abban a korban szokásos volt. A hívek adományai mellett közületek is hozzájárultak természetesen a templomépítkezésekhez. A rákosszentmihályi templomba 1902. novemberében a megáldása előtt kivitték a régi országház (Buda, Országház u. 28.) székeit és padjait, amennyi kellett. Mindez Regele János királyi tanácsos érdeme volt. A szentmihályiak abban reménykedtek, hogy olcsó áron megszerezhetik az ülő alkalmatosságokat, végül az illetékesek minden ellenszolgáltatás nélkül a templomnak ajándékozták azokat.

A csömöri evangélikus egyházközség a XIX. század második felében gyarapodásnak indult. A Grassalkovich-korszakból örökölt imaház már kicsinek bizonyult, 1873-ban felépült az új templom. Ekkoriban az evangélikusok Cinkota filiáját alkották még. Jezsovits Pál lelkész és Zselló Pál tanító munkásságának volt köszönhető az új templom létrehozása.

A bányakerületi evangélikus püspök 1882. jún. 26-án kánonszerű egyházlátogatást végzett. A gyarapodó gyülekezet a régi „csengettyűk” helyett három harangot készíttetet Pozdech József utódainál 1889-ben.

A nagyobb harang felirata: „A csömöri ág. hitv. ev. egyház számára készítették hálás hívei 1889-ben, legtöbbet adtak

Jezsovics Pál lelkész Zselló Pál tanító, Bátovszki Pál gondnok, Michel Pál egyházfi, Gubek Jánosné és fiai, János és István, Krizsán István, Dudás János, Krizsán János, Bátovszki György bíró, Lassan István, Laczkovics Pál, Ordög István, Bátovszki Mihály, Morva János, Kis János, Racskó János, Kiss István, Magát Istvánné, Krizsán György.”

Két harangot (nagyobb és kisebb) 1917-ben az állam elrekvirált a háború céljára, a gyülekezet könnyezve bocsátotta őket útjukra.

A düledező félben lévő tantermet a gyülekezet 1901-ben újíttatta fel, mellé egy teljesen új tantermet 1903-ban építtetett. A kántor-tanítói lak 1905-ben létesült. A lelkészi házat 1912-ben építették fel.

Ezután a gyülekezet megvalósította régi álmát, önálló egyházközséggé vált, 1915. nov. 9-től, 1916. febr. 2-án Jeszenszky Gyula lelkész elfoglalta állását, febr. 27-én ünnepélyesen beiktatták. A többi gyülekezet példáját követve egyházfelügyelőt is választottak 1917. márc. 4-én Mikszáth Kálmán, budapesti lakos, horpácsi földbirtokos, a nagynevű író fia személyében, aki azt el is fogadta. Beiktatásra 1917. márc. 24-én a virágvasárnapi istentisztelet keretében került sor. A felügyelő beiktatási beszéde mély benyomást tett a hallgatóságára.

Az izraelita fiók hitközséget 1906-ban szervezték meg dr. Hunwald T. Antal orvos, Lőwy Ignác, Lőwy Lipót és mások. A fiók hitközség a gödöllői hitközséghez tartozik, az Országos Izraelita Iroda alapszabálya szerint működött és kongresszusi alapon állt.

Imaház 1906-ban magán- és közadakozásból épült fel. Az I. világháború után elnöke Lőwy Dávid, titkára Politzer Ármin, pénztárnoka Heisler Sándor és ellenőre Kvitt Géza volt.